

Tomaszewski, Jerzy

"Hitler. A chronology of his life and time", Milan Hauner, London 1983 :
[recenzja]

Przegląd Historyczny 75/2, 381

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

wową częścią omawianej pracy, zgłoszonej do druku przez Zakład Historii Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie. Zawiera 2043 nazwiska członków z lat 1922—1939, prawdopodobnie połowę całkowitego stanu członkowskiego. Opublikowano ją w układzie alfabetycznym według schematu: nazwisko i imię w brzmieniu występującym w źródle, data i miejsce urodzenia, zawód, miejsce zamieszkania w chwili wstąpienia do ZPwN, data wstąpienia, śmierci lub ewentualnie ustania członkostwa.

Listę poprzedza wstęp, przetłumaczony także w całości na język niemiecki i prezentujący ogólnie strukturę zawodową, wiekową i płci zewidencjonowanych, oraz krótka historia Związku w Prusach. Zarysowano ją na tle opisu sytuacji mniejszości polskiej, jej stosunków z Niemcami i problemu wschodniopruskiej świadomości regionalnej. Uzupełnieniem listy członków jest indeks miejscowości, w których w latach 1922—1939 mieszkali ludzie zrzeszeni w ZPwN. Kalendarium jego historii i krótka, ogólna bibliografia na temat życia Polaków w Prusach Wschodnich w okresie międzywojennym zamykają książkę. Ma ona stanowić materiał do dalszych prac nad ZPwN. Jej autorzy zwracają się do czytelników o nadsyłanie uwag i dalszych informacji.

P. W.

Milan Hauner, *Hitler. A Chronology of his Life and Time*, MacMillan Press, London 1983, s. XI, 221.

Bogata literatura światowa poświęcona Hitlerowi oraz hitleryzmowi wzbogaciła się o nową pozycję, niezmiernie użyteczną zarówno dla początkujących badaczy, jak i dla doświadczonych historyków. Jest to chronologiczna kronika obrazująca biografię Hitlera wraz z wydarzeniami, w których brał udział. We wstępie autor — czeski historyk mający w swym dorobku m.in. rozprawę dotyczącą polityki III Rzeszy na terenie Azji podczas II wojny światowej — stwierdza: „Jakkolwiek można mieć opinię w kwestii roli jednostki w historii, Hitler wywarł bez wątpienia głęboki wpływ na nasze stulecie, a jego kariera ilustruje wzajemne oddziaływanie między człowiekiem a społeczeństwem”. Celem, jaki sobie postawił, było dostarczenie czytelnikom zwięzłego przewodnika po życiu i działalności Hitlera.

Kolejne zapisy pod datami dziennymi (niekiedy dokładnych dat nie udało się ustalić) informują o czynnościach, decyzjach i wypowiedziach wodza III Rzeszy. Pierwszy zapis informuje o dacie urodzin oraz przedstawia najważniejsze hipotezy oraz fakty dotyczące genealogii. Zapis ostatni informuje o śmierci. Cennym elementem są cytaty z dokumentów oraz wypowiedzi Hitlera. Porównanie deklaracji pochodzących z różnych okresów jest nader pouczającym zarysem kształtowania się opinii politycznych ruchu hitlerowskiego. Zawarte w wielu zapisach informacje o działaniach i wypowiedziach innych polityków umożliwiają skrótowy przegląd stanowisk wobec hitleryzmu oraz ich ewolucji.

Cytaty zaopatrzone są w skrótove odsyłacze (rozwinęte, podobnie jak inne skróty, na początku książki). Oprócz tego autor przedstawił podstawową bibliografię tematu oraz omówił najważniejsze źródła wykorzystane przez siebie (także archiwalne). Książkę kończy indeks nazwisk.

Książka jest niezbędną pomocą dla każdego historyka badającego najnowszą historię Europy, a zwłaszcza Niemiec. Zaznaczyć należy, iż ukazała się w serii wydawniczej obejmującej kroniki życia i działalności wybitnych postaci z dziejów najnowszych.

J. T.